

شابک چیست؟

شابک چیست و چه کاربردی دارد؟

شابک چیست؟ چرا شابک به کتاب ها اختصاص داده می شود؟ آیا شابک منحصر به فرد است یا چند کتاب با یک شماره شابک وجود دارد؟ در اینجا به این سئوالات پاسخ داده می شود و شماره بین المللی استاندارد کتاب یا شابک معرفی می شود.

هر **کتاب** دارای یک شماره بین المللی استاندارد کتاب (International Standard Book Number) منحصر به فرد است که برای سهولت استفاده سرنام کلمات آن استفاده می شود و تحت عنوان **شابک (ISBN)** مصطلح است.

شابک هایی که تا آخر دسامبر 2006 صادر شده است، عددی 10 رقمی است اما از 1 ژانویه 2007 به بعد شابک به 13 رقم تغییر یافت. شابک (ISBN) براساس یک فرمول ریاضی خاص محاسبه می شود و شامل بررسی ارقام برای اعتبارسنجی عدد شابک است.

اجزای تشکیل دهنده شابک چیست؟

شابک کتاب از 5 بخش یا عنصر تشکیل شده است که هر بخش توسط یک فاصله یا یک خط تیره از هم جدا می شود. سه تا از این پنج عنصر ممکن است از نظر طول با هم فرق داشته

پنج بخش تشکیل دهنده شابک (ISBN) عبارتند از:

- **عنصر پیشوند (Prefix element):** در حال حاضر پیشوند شابک می تواند 978 یا 979 باشد. بخش پیشوند شابک همیشه 3 رقمی است و سه رقم طول دارد.

- **عنصر ثبت گروهی (Registration group element):** این بخش از شابک شامل شناسه کشور، ناحیه جغرافیایی یا زبان ناحیه ای است که در سیستم ISBN شرکت دارد و شابک را صادر می کند. این عنصر ممکن است بین 1 تا 5 رقم طول داشته باشد.
- **عنصر ثبت کننده (Registrant element):** این بخش شابک ناشر خاص درخواست کننده یا شماره تجدید چاپ را مشخص می کند. این بخش ممکن است تا 7 رقم باشد.
- **عنصر نشر (Publication element):** این بخش شناسه نسخه و ویرایش خاص و قالب عنوان خاص است. ممکن است تا 6 رقم طول داشته باشد.
- **چک ارقام (Check digit):** این بخش همیشه شامل تک رقم آخر شابک است که به صورت ریاضیاتی به اعتبارسنجی مابقی رقم های عدد می پردازد. این محاسبه براساس سیستم ضرب 10 (modulus 10) با وزن بدیل 1 و 3 انجام می شود.

کاربرد شابک (ISBN) چیست؟

شابک اساساً یک شناسه محصول است که توسط ناشرین، کتابفروشی ها، کتابخانه ها، خرده فروشان اینترنتی و سایر شرکت کنندگان در زنجیره عرضه کتاب در جهت سفارش دادن، لیست کردن، ثبت فروش و کنترل موجودی استفاده می شود. شابک عملاً مشخصات ناشر و ثبت کننده، عنوان و حوزه محتوا، نسخه و قالب کتاب را مشخص می کند.

شابک (ISBN) چه چیزی را تعیین می کند؟

شابک به مطبوعات متنی تک نسخه ای (مونوگرافیک) اختصاص داده می شود. برای نمونه؛ مطبوعات تک نسخه مثل کتاب و نه برای مجلات، روزنامه یا هر نوع مطبوعات سریالی و دوره ای. هر گونه کتابی که در دسترس عموم قرار داده می شود، صرفنظر از پولی یا رایگان بودن آن، می تواند دارای شماره شابک باشد. و می توان کتاب را تنها با استفاده از شماره شابک آن شناسایی کرد.

ISBN 978-3-16-148410-0

به علاوه، بخش های خاص (مثلا فصول) یک کتاب یا نسخه یا مقالات یک مجله، پریودیکال یا مطبوعات سریالی که بطور مجزا در دسترس قرار داده شده اند نیز می توانند از شابک به عنوان شناسه خود استفاده کنند.

از نظر رسانه های مختلف در دسترس، اهمیتی ندارد که محتوا به چه قالب و شکلی عرضه و توزیع می شود و می توانند از شماره شابک استفاده کنند. البته هر کدام از اشکال یک محصول چاپی (مثل نسخه چاپ کاغذی، ای-بوک، EPUB یا pdf) بایستی شابک جداگانه داشته باشند.

برای مطالعه جزئیات این موضوع می توانید از وبسایت سازمان بین المللی شماره استاندارد کتاب (<https://www.isbn-international.org/content/scope-and-assignment-isbn>) استفاده کنید.

شابک، قانون و حق نشر

شابک (ISBN) صرفاً یک شناسه است و همانند شماره شناسنامه یا کد ملی، به شناسایی کتاب و مطبوعات کمک می کند. شابک هیچگونه بار حقوقی یا محافظت از حق نشر ندارد. هرچند در بعضی از کشورها استفاده از شابک برای شناسایی مطبوعات مرتبط به صورت یک الزام قانونی است.

چه کسی باید شابک بگیرد؟

همیشه ناشر کتاب بایستی برای کتاب درخواست شابک بدهد. از نظر درخواست شابک، واژه ناشر به گروه، سازمان، شرکت یا فردی اطلاق می شود که مسئول انجام و اجرای مراحل انتشار کتاب است. طبیعتاً این شامل فرد یا افرادی می شود که هزینه ها و ریسک مالی تولید کتاب را متقبل می شوند. همچنین خود مؤلف یا مترجم کتاب می تواند برای کتاب خود درخواست شابک کند.

به هر حال بعضی از کشورها دارای جزئیات قانونی خاصی در رابطه با تخصیص شتابک هستند و بعضی از قوانین با گذر زمان تغییر و اصلاح می شود. بهتر است قبل از درخواست شتابک، مقررات ملی تخصیص شتابک را مطالعه کنید.

کتابخانه بیمارستان اعصاب و روان مهر